

Kohl Ferenc

MEZŐ**(körülfatárolt fragmentum)**

Lépkedek, bólogatva hozzá, a fejem ütemesen ugrál. Sötét mezőn megyek keresztül, előttem száraz földút, körülöttem a váratlanul felmelegedett őszi est parfümje. Hosszúkat lépek, belefekszem a lépésekbe, a vállam is táncol, ring, a csizmám kopog, mondanom sem kell, a megfelelő ritmusban. Dúdolok, néha hangosan, egyébként csak amúgy befelé, amikor hangosan, akkor is hol kifújva, hol beszíva a dallamot, mintha a szám kapu lenne, melyen én állnék őrt, és dönteném el, mikor ki, és mikor be, néha a lépések, a légzés ritmusához igazodva, néha megnyújtva vagy lerövidítve azt. A növekvő sötétségben egyébként más hang nincs, körülöttem lassan felszívódik minden, a barázdák már rég elnyelték az ég utolsó fénydarabkái is. Testem súlytalan, a fejem üres, a dallamra és a ritmusra figyelek, arra, hogy pontosan egyezzenek, hogy kijöjjön a lépés, míg azt veszem észre, hogy már nem is dúdolok, hanem hangosan számolok, az egyezésre vigyázva. Egy ideig a számokat dúdolom, azután már csak a lépések ütemére szedem a levegőt. Kiadós tempóban haladok előre, nem nézek se jobbra, se balra, így is tudom, érzem, fekete pont, hasítom át a fekete sötétséget, az éppen leszálltat, a ki tudja, mikor leszálltat, a végtelent, a ki tudja, meddig terjedőt. A bennem terjedőt, melyben haladok, terjedek. A sötétséget, melyben, valahol, mindenütt, fények történnek, sötét fények, a sötétet sötéten hagyva, vagy még jobban megfeketítve, maguk köré vonva, terükbe vonva, ha van terük, ha van térre szükségük, vagy csak bennem kicsapódva, megérkezve, a pontban összetalálkozva, fénné válva, fényesebbé vagy sötétebbé, ha vannak rajtam kívül egyáltalán, a fények a pont nélkül, melyben megérkezhetnek, ha van enélkül fény egyáltalán, világos vagy sötét, ha a pont, egy pont esetében van egyáltalán belül meg kívül. Fekete pont a sötétségben, a körülöttem levő sötétségben, fekete pont, sötétség, hol találkozunk, hol válunk szét, találkozunk-e, szétválunk-e. Hol van, a sötétség, a feketeség, hol van, azon belül hol, én hol, azon belül hol. Honnan jövet. Ki-ki honnan jövet. A mező, a sötét esti mező. Én benne, ő bennem, két esemény, történünk egymással, nagyon közel, nem tudni, milyen távol, nem tudni, hogyan távol, egyedül. Megyek a mezőn át, meleg, illatos sötét ölel körül, lépéseim üteme, testem ringása belevész, felszívódik benne. Jobbra a mező közepén ül, vagyis inkább a mezőben. Előrehajol, nyaka megnyúlik, melle felhúzott lábát érinti, rám mosolyog. A távolságtól függetlenül hol nagy, hol nagyobb, olykor egészen visszamegy a mezőbe, az alatta levő barázdába, talán épp abba, amelyiken ül. Arca a térde fölött világítana, ha lenne fény, persze hogy rám mosolyog vele, szintén nyom a latban. Amikor felé nézek, mindig látható, mindig ugyanabban a magasságban, de nem nézek mindig felé, előrenézek meg a lábam alá. Ügetek. Lépéseim ütemére csipővel-vállal ringatózva haladok a lábam alatt futó kemény földúton a meleg illatos levegőben előre, azaz egy idő, nem tudom, mennyi, múlva észreveszem, hogy fejemmel, egész mellkasommal enyhén jobbra húzok, azaz a bal vállam enyhén előbbre van, mint a jobb, de ez nem zavar, mivel úgy látszik, lábam így is tartja az egyenes irányt, tekintetem továbbra is az út inkább csak sejthető szalagját követi. El-

képelem, előrenézve, ahogy a mezőből kilép, és mellém szegődik, átveszi a ritmust, neki nemcsak a válla, a melle is táncol, nyitott szájjal, nyújtott lépések ütemére szedi a levegőt. Más hang nincs, az egyre hatalmasabb mező, mint a víz, elnyel mindent. Egyenletes tempó, szótlantul haladunk. Néha úgy tűnik, mintha hangos légzésében valami dallam is volna, mintha ő is dúdolna valamit, befelé, talán ugyanazt, amit én. Talán figyel, talán jelt akar ezzel adni, de lehet, hogy szívesebben dúdolna valami mást, lehet, hogy nekem kellene jobban odafigyelni, de ez nehéz, mert néha lemaradozik, csak pillanatokra kerül egészen mellém. Egyszer ilyenkor felé nézek, de ekkor eltűnik mellőlem, újra ott ül, tőlem jobbra, a mező közepén. Megyek tovább, megpróbálok mást is elképzelni róla, hátha akkor másképp folytatódik, hátha sikerül, de lehet, sikerült, és most így folytatódik, megpróbálok hát mást is elképzelni róla, de érzem, a mezőn ül, és felém mosolyog. Lehet, biztatni akar, de próbálkozásom, hogy mást is elképzeljek róla, ezt hiábavalóvá teszi. Mosolya most persze másképp nyom a latban. Próbálok egészen megszabadulni tőle, elhessegetni, de érzem, a nyomomba szegődik, melle, mint légzése átveszi az én lépteim ritmusát. Jön mögöttem, félig melletttem, légzése üteme kontrázza az enyémet. Próbálok mást is elképzelni róla, de érzem, megint a mezőn ül, és rám mosolyog. Próbálok egészen megszabadulni tőle, elhessegetni egészen, lazítok az iramon, nem nézek se jobbra, se balra, előrenézek meg a lábam alá. Így haladok egy ideig, egyenesen előrenézve, vállammal szigorúan lép-teimet követve, míg egyszerre érzem, ahogy a mező elkezd hullámozni körülöttem, előbb lassan, de egyre masszívabban, az út két oldalán támadt tenger, mely az utat is elboríthatja, ha nem vigyázok. Az imént még meleg, illatos sötétség most valami szag-talan, hullámzó, rángó ürességbe megy át vagy vissza, attól függően, hogy az idő kö-vetkezetes maradt-e, vagy az is megháborodott. Elbizonytalanodva megyek tovább, igyekszem a mezőt lehetőleg egyenletes lépéseimmel lecsillapítani, azzal biztatom ma-gam, hogy egy sellő feltehetőleg nem csinál tengert, de a hullámozás egyre tolakodóbb, egyre fenyegetőbb. Egyszer szorongatóbb, amint egyre közelebb jön, amit nem látok, de érzek, nem látok a sötétségben, csak érzek. Egy idő, nem tudom, mennyi, múlva észreveszem, hogy az út, talán csak egyelőre, szilárd és megbízható maradt a lábam alatt, biztosan vezet át az előbb még összezárulni készülő tengeren. Ettől valamivel nyugodtabban, lassabban, de egyenletesen lépkedek tovább, az ütemre figyelek, vál-lammal-csipőmmel belefekszem, haladok előre. Nem nézek se jobbra, se balra, előre-nézek meg a lábam alá, így menetelek át a sötéten. Így menetelek némán, magam is sötéten, ha lehet, még sötétebben, mint a közeg, mely körülvesz, míg a mező lassan, nagyon lassan csitulni kezd. Lassan, nagyon lassan megnyugszik, lecsitul, most üres ugyan, érzem, hogy üres, de nyugodt. Mező. Dúdoló, egyszer csak újra dúdoló, a lépések üteméből előállt, a lépések diktálta dallamot, tisztán hallom a hangom, más hang nincs. Nem nézek se jobbra, se balra, előrenézek meg a lábam alá, így menetelek át a sötéten. A sötéten, mely lassan kisimul bennem, melyben lassan kisimulok, újra fekete pont a sötétségben, egyenletesen haladó fekete pont az egyenletes sötétségben, melybe lépéseim ritmusa is belevész, lépéseimé, melyek, most, köztem és a sötétség között maradó hullámok, a kettő határán maradó hullámok, a kettő határán, azaz se-hol. Így menetelek a mezőn keresztül, át a sötétségen, lépteim egyenként vesznek el mögöttem-körülöttem, elhullanak és feloldódnak a sötétben, nem marad más belőlük, csak a visszhang, az utolsó visszhangja, mindig az utolsóé, kinyilva, hogy felvegye a következőt, magába vegye a következőt, annak érkezésére várva. Így haladok elhaló és érkező visszhangok között, rajtuk ringatózva és gördülve, míg e hangok, e vissz-

hangok sora sorozattá áll össze, egy képpé áll össze, hang-képpé és kép-képpé, a hang-kép képévé, elhaló és érkező koppanások képévé, hang és kép az eltűntekből és az érkezőkből, az eltűnt és az érkező visszhangokból, pusztán utalva a közöttük menetelőre. Hang és kép, valaki menetel, hang és kép, valaki hallja, valaki látja. Hang és kép, a sötétségből érkező koppanások hangja, hang-képek sorának képe, valaki menetel. Valaki menetel, át a sötétségen, léptei koppannak a száraz úton, melyen tempósan halad, a lépések ütemére fújtatva, a lépések hangjához légzése hangját hozzátéve, egy légzéssel belégzéstől kilégzésig több lépést átívelve, azokat hol ellenpontozva, hol alá-húzva. Lépések hangja, légzés hangja, valaki lépked, menetelése kánonja, mely körülveszi, és halad a nyomában, a kánon hangja, a kánon hang-képe a sötétben, a sötétet kitöltve, nem, nem kitöltve, megjelölve. Megjelölve a helyet, ahol a kánon hangzik, ahol a kánon hang-képe megjelenik, a tér nélküli helyet, melyben valaki halad, melyben valaki haladása halad, tempósan megy előre a száraz földúton. Az út visszaüt, lábak dobbannak továbbadva az ütést, az úton koppanó súlyt, az út súlyát csipőnek-vállaknak-karoknak, a súly ott lebeg a szívben-tüdőben, a koppanás ott lebeg a fejben, körüláncolva az út képét, a haladó képét, léptei kánonjának hang-képét, melyek ott lebegnek valahol az úton, valahol az út fölött, valahol a sötétségben, át a mezőn. Ha vannak valahol egyáltalán. Így halad előre az egész látomás, az egész kánon a sötétségben, az úton, át a mezőn, a sötét mezőn, s velük a sötétség, az út a mező, ha vannak egyáltalán, amennyiben valóban léteznek, valahol, a látomás és a kánon körül, vagy mögöttük, tőlük nem tudni, milyen távol, nem tudni, hogyan közel, engedve a kánont és hang-képét, hagyva, hogy történjenek, mögöttük vagy bennük, talán velük, ha nem pusztán a kánon, a látomás létezik. Engedik, hagyják, mintha ők maguk nem is lennének, mintha nem is történnének, mintha még ennél is távolabb lennének, vagy közel, nagyon közel, nem tudni, hogyan közel, talán mintha ők maguk történnének a kánonban, hang-képében, a sötét az út, a mező. Ennyi történik, valaki halad, vagyis még ennyi sem, csak az út, csak a mező, csak a sötét, meg a lépések, a lépések kánonja a fújtatással, a kánon hang-képe, ennyi. Valaki halad, át a sötéten, a sötét mezőn, valaki, nem tudni, ki, azaz egész pontosan tudni, legalábbis az úthoz képest, legalábbis a sötéthez, a mezőhöz képest. Ennyi elég: a lépések, a lépések ritmusa, a légzés, a légzés ritmusa, a lépések és a légzés hangja, hang-képe, hang és kép, a mező hangja, a sötét hangja, a sötét mező képe, ennyi, vagy csak a mező, a sötét és az út hangja, hang-képe, melyben, mely mellett vagy mögött a lépések hangja-képe, a légzés hangja-képe, valaki halad. Ennyit tudni róla, ennyi biztos, ennyi elég, a továbbmenéshez elég, a tájékozódáshoz elég. A kora esti mező képének folytatásához a sötétségben, beviteléhez a sötétségbe és továbbviteléhez a sötétségben, az alkonyi mező továbbcipeléséhez, az este parfümjének szétszórásához a sötétben elég. Elég, hogy az enyhe, édeskés trágyaszagból, földszagból és zöldszagból lassan kinőjön egy orr, a csendből egy fül, ugyan egy pár fül még jobb lenne, még ha az egyik mindig azt figyel is, hogyan cseng a másik és így tovább, elég ahhoz, hogy az egész kánonból, az egész leltárból, hangból és képből kinőjön egy menetelő, az ő hangja és képe. Ennyi történik, azután ennyi sem, minden visszahullik a sötétségbe, a sötétség is valahova, vissza, el, lépteim és légzésem is inkább tudom, mint érzem, az út és a lábam alig érintik, inkább csak tudják egymást, megyek, azaz a bizonyosság megy, hogy megyek, hogy haladok. Azután már csak fáradt vagyok, fáradtan és üresen megyek tovább, járásom ritmusa, a köztem és a sötétség közötti, a két üresség közötti hullámok visznek tovább. Lehet, hogy e hullámzás elnyelt, és most benne vagyok, benne mozgok, nem tudni, milyen irányban.

Benn e hullámban, ha voltam valaha kívül vagy a határán, ha van egyáltalán határa, ha nem az is üresség, ha nem az az üresség, a semmi. Honnan jövet. Talán a kívánságból, hogy másképp legyen, mint ahogy lett volna, ha másképp lenne, csak úgy kíváncsiságból, hogy hogy lenne, ha éppen így lenne. Talán e kívánságból, mely teljesült, és most így folytatódik, annyira így, annyira másképp, mint ami nem folytatódott, hogy a kívánság maga is elmerült, megszűnt, nincs, nincs ki emlékezne rá, ha ez lehetséges, ha ilyen ugrás egyáltalán lehetséges. Lehet, a kívánság eltűnése feltétele volt teljesülésének, lehet. Mozgok a közegben.

Dolinszky Miklós

„MINDENT ELKÖVETTEM, HOGY NE LEGYEK ZSENI” (II)

Bűntudat és örömhír Karinthy Frigyes életművében

Bűntudat

Ha az ÍGY ÍRTOK π egyszerre bizonyult vég- és kezdőpontnak, akkor a kezdet újfent dichotóm, mivel az életmű elindítása egyidejűleg egy másik, hiteles Mú iránti vágyakozást is felkeltett. Az, ami van, nem érvényes, mivel törvényen kívül (bűnben) élünk; ha Karinthy iróniáját nem iróniának mint olyannak, nem kultúrtörténeti jelenségnek, hanem egyszeri keletkező valóságnak tekintjük, akkor a kicsi és a nagy ütköztetése végső soron a köznapiság és a végső kérdések állandó ütközésére vezethető vissza, a hétköznapi életnek arra az abszurdítására, hogy részletekbe fogunk bele, még mielőtt az egész értelmét tudnánk. Karinthy, a szó szerintiség megszállottja, először külön meg akarja találni a világ működésének képletét, s a „voltaképpen” munkához csak ezután hozzáfogni. Addig is: várakozásul megírja életművét, mely „nem számít”. Ez az érvénytelenség is oka a nyelvi kivitelezés iránti közönyének, a *nyelvtani minimum* elvének.

A halogatás első metaforája: a keresés. Ez rejlett már az ENCIKLOPÉDIA-címszavak elkészítésének asszociatív módszere mögött is. És ama sokat kárhoztatott ötlet mint a Karinthy-mű és -életmű szerkezetének kulcsa is csak a megváltó szó meglelésének reményében villan a sötétben. Ha egyfelől a tényleges életmű „nem számít”, mégis minden számíthat, hiszen, amint az enciklopédia-címszavak asszociációs módszere is elárulta, a megoldás bárhol megszülethet: „akármelyik láncszemet fogod meg, az egész lánc megmozdul”. Karinthy, antihistorizmusának megfelelően, ahogyan saját toposzait, az emberi gondolkodás és kultúra történetét is eleve adott elemekkel való merő permutációs játéknak tekinti, az egyetlen, bár maradéktalanul sosem kimondható képlet, szó keresésének. „Gondoljunk egy permutációra, aminek összetevői a szótárban található szavak – ahány szó, annyi faktoriális, s az így alakult mondatok közt... minden ott található, amit emberi gondolat valaha keresett, ott van a recept minden betegségre, ott van a válasz minden kérdésre... vagy nem ilyen kombináció és permutáció és variáló munka minden filozófia és gyakorlati ter-